

Utjecaj srednjovjekovne narodne glazbe na dječje stvaralaštvo

Baričević, Barbara

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:520924>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-08**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)



SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Barbara Baričević

UTJECAJ SREDNJOVJEKOVNE NARODNE GLAZBE NA
DJEČJE STVARALAŠTVO

Završni rad

Zagreb, rujan, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Barbara Baričević

UTJECAJ SREDNJOVJEKOVNE NARODNE GLAZBE NA
DJEČJE STVARALAŠTVO

Završni rad

Mentor rada:

Morana Varović Čekolj, mag. art., mag. prim. educ., predavač

Zagreb, rujan, 2022.

Sažetak

Ovim radom istraživao se utjecaj srednjovjekovne narodne glazbe na dječje stvaralaštvo kao načina izražavanja. Glazba je oduvijek bila prisutna u životima ljudi te se ovim istraživanjem htjelo pokazati kako će djeca reagirati na glazbu Srednjeg vijeka. Ovaj rad ukratko opisuje Srednji vijek kroz njegove opće značajke, zatim kroz glazbu vremena, ples te ljudsko shvaćanje boji i simbolike istih. Cilj rada bio je dokazati važnost različitih vrsti skladbi koje bi trebale biti prisutne u ranom predškolskom odgoju. Metode istraživanja koje su bile korištene za približavanje teme bile su kazalište kao motivacija i uvod u temu, slikanje po plahti, srednjovjekovni ples, razgovor gdje je svako dijete moglo izraziti svoje mišljenje i priča koja se prenosi dugi niz godina. U istraživanju je sudjelovala jedna skupina djece predškolske dobi starosti od šest do sedam godina. Kroz umjetničke sadržaje skupini je prikazan i opisan Srednji vijek uz sva njegova obilježja. Umjetničko izražavanje bitan je dio odrastanja te je važno da se djeci ponude mnoge prilike za razvijanje istog. Promatrali su se i poticali dječji načini izražavanja, kako verbalno tako i neverbalno. Posebice se pratio njihov odabir boja i oblika u likovnom radu slikanja po plahti. Djecu je obradovala mogućnost samostalnog biranja motiva za slikanje te zajedničko provođenje aktivnosti. S djecom je potrebno više raditi na motorici i ravnoteži te je u odgojno-obrazovne ustanove potrebno uvesti više plesa kako bi se poticalo pravilno držanje tijela, ali i stvaralaštvo te ritmičnost. Time bi se potaknula ugodna atmosfera unutar skupine, ali i bolje raspoloženje svakog djeteta. Rezultati istraživanja pokazali su velik interes za Srednji vijek i glazbu tog vremena.

Ključne riječi: Srednji vijek, glazba, dječje stvaralaštvo, umjetničko izražavanje

Summary

This thesis examined the influence of medieval folk music on children's creation as a way of expression. Music has always been present in the life of men and this research wanted to show how the children will react to the music of the Medieval age. This thesis briefly describes Medieval age through its basic features, then through the music of the era, dance and the human perception of colors and their meaning. The goal of this thesis was to prove the significance of different types of compositions that should be present in early preschool education. The research methods which were used to present the topic were theatre as a motivation and introduction to the topic, painting on a sheet, medieval dance, discussion where every child could express their opinion and a story that has been passed for many years. One group of preschool children aged between six and seven participated in the research. Through artistic contents, Medieval age was shown and described to the group with all of its features. Artistic expression is an important part of growing up and it is important that the children are offered many occasions to develop it. Children's way of expression was observed and encouraged, verbally as in non-verbally. Their choice of color and shapes was carefully observed during the art project of painting on a sheet. The children were happy because they had the possibility of choosing what they want to paint and they liked the group activity. It is necessary to work more on motor skills and balance with children and preschool facilities should include more dancing to encourage correct body posture, but also creation and rhythm. That would encourage positive atmosphere among the group, but also better overall mood of every child. The results of the research showed a great interest in Medieval age and the music of that time.

Key words: Medieval age, music, children's creation, artistic expression

Sadržaj

Uvod	1
1. Srednji vijek	3
1.1. <i>Glazba</i>	5
1.2. <i>Ples</i>	7
1.3. <i>Boje</i>	8
2. Cilj i istraživačka pitanja	10
3. Metode istraživanja	10
3.1. <i>Uvod u temu uz motivaciju – Posjet sluškinje iz Srednjeg vijeka</i>	11
3.2. <i>Slikanje po plahti akrilom uz pratnju glazbe</i>	11
3.3. <i>Srednjovjekovni ples</i>	11
3.4. <i>Razgovor sa skupinom</i>	12
3.5. <i>Priča „Mač u kamenu“</i>	12
4. Rezultati	12
5. Zaključak	23
6. Literatura	24
7. Prilozi i dodaci	26

Uvod

Kada je u pitanju pružanje najugodnijeg okruženja za djetetov razvoj, jedna je varijabla koja se vrlo često spominje u knjigama i izvorima koji se bave utjecajem na dobrobit djeteta u najranijoj dobi, a to je glazba. Moguće je pronaći mnoštvo istraživanja koje ističu vrijednosti glazbe i njen pozitivan utjecaj na dijete. Za većinu istraživanja, zaključci su jednaki ili se ne razlikuju u prevelikoj mjeri. Čitanjem izvora, ali i uzimajući vlastito iskustvo u obzir, poznato je da glazba utječe na disanje te da takvo sporije i dublje disanje doprinosi zdravlju organizma te omogućava bolju kontrolu emocija, dublje shvaćanje sebe te da ubrzava metabolizam. Sporije disanje ujedno smanjuje napetost u brzini rada srca čime se ublažava tjelesna napetost te se smanjuje razina stresa. Glazba djeluje i na same emocije te ima snagu utjecati na pokrete tijela. Ovim saznanjima vidljivo je da pjesma za dijete ima i odgojnu vrijednost jer potiče dobro raspoloženje pa se time lakše pristupa različitim zadacima.

Kroz razna istraživanja, utvrđeno je kakva glazba je najprikladnija za dijete u određenoj situaciji kako bi se na njega utjecalo na najpozitivniji mogući način. Na primjer, u trenucima kada se dijete nalazi pod stresom, na njega će najbolje utjecati Mozartove skladbe ili skladbe iz razdoblja baroka. Ovakvim skladbama, djetetov um se smiruje i vraća u ravnotežu. Drugi primjer je vezan uz dijete koje ima poteškoće s improvizacijom te preanalizira situacije oko sebe. U tom slučaju je preporučeno da se djetetu puste romantične pjesme, balade, te *new age* glazba jer se takvom glazbom može utjecati na preusmjerenje svijesti s lijeve na desnu polutku čime će se dovesti do općeg opuštanja djeteta (Tigeli, 2020). Uključivanje umjetničkih sadržaja kao što je slušanje glazbe u sam razvoj djeteta odlika je umjetničkog pristupa koji kao dimenzija obrazovanja postoji od sredine 19. stoljeća te skreće pažnju ne na slušanje, već na življenje glazbe. U kombinaciji s pričanjem priča, sudjelovanjem u kazališnim predstavama, promatranjem umjetnosti i shvaćanjem umjetnosti na vlastiti način, razvija se umjetničko stvaralaštvo djeteta (Bognar, Matijević, 2002).

Ruku pod ruku s glazbom ide i ples koji se kao način izražavanja pojedinca smatra prirodnim lijekom te postoje istraživanja o tome da su terapije plesnim pokretima u kombinaciji s glazbom, niskom fizičkom aktivnošću, odnosno jednostavnim vježbama i senzornim poticajima rješenje bez uporabe lijekova za blaže oblike depresije (Akandere, M., Demir, B. (2011). Upravo su takve motoričke i radne aktivnosti oblici izražavanja doživljaja koje treba poticati u predškolskom odgoju (Bognar, L., Matijević, M. (2002). Djeca će u slobodnoj igri

pristupiti pjesmi ili plesu, no ponekad je potrebno da im mi sami pružimo lagani poticaj u istraživanje novih ritmova i koraka.

Glazba koja se najviše spominje kada se govori o pozitivnim utjecajima na dijete je klasična glazba. O njezinom utjecaju vodila su se istraživanja kroz sve faze djetetova razvoja, od vremena u majčinoj utrobi pa sve do predškolske i školske dobi. Najpoznatiji pojam vezan uz dobrobit klasične glazbe je Mozart efekt o kojem se uči i na fakultetu zbog njegovih pozitivnih utjecaja. Poznati su ritmovi koji prevladavaju u vremenu nastajanja tih skladbi, kao i instrumenti koji im daju moć za pobuditi osjećaje kako u odrasloj osobi, tako i u djetetu. Ti zvukovi se služe i prilikom učenja jer potiču koncentraciju pojedinca te smanjuju umor. No, promatrajući naslove istraživanja glazbe i njezinog učinka na dijete, moguće je primijetiti da se ne skreće dovoljno pažnje na druge glazbene stilove, među kojima je i srednjovjekovna narodna glazba.

Srednji vijek je prekretnica glazbe te se razvijala duže od tisuću godina. Potrebno je vratiti se u prošlost kako bi se otkrilo što su ljudi u srednjovjekovno doba slušali te kako su došli do otkrića koje će obilježiti daljnju budućnost glazbe svijeta. Istražujući glazbu Srednjeg vijeka, može se naići na mnoge komentare pojedinaca koji su u ovom stilu pronašli utjehu i sreću. Vidljiv je pozitivan utjecaj glazbe tog vremena na odrasle osobe, no postavlja se pitanje kako bi na ovu glazbu reagiralo dijete. Ovim radom želi se istražiti kakav utjecaj srednjovjekovna narodna glazba ima na dijete, te kako će utjecati na njega prateći ga kroz kazalište kao motivaciju i uvod u temu, likovnu tehniku akril na plahti, srednjovjekovni ples i priču, odnosno kroz sve oblike dječjeg stvaralaštva. Djeca će dobiti slobodu koju bi im svako glazbeno djelo trebalo pružiti te će na vidjelo izaći dječja intuicija, odnosno kako je to Sušić sročio citirajući Debussyja: „ono što su mišljenje i pojam u znanosti, to je intuicija, kao izvorište duha, u umjetnosti. Znanost spoznaje na teoretskom, a umjetnost na estetskom, emocionalnom i doživljajnom načelu. Kao primjer navodimo C. Debussyja koji je doživljaj glazbenog djela opisivao na sljedeći način: “ (...) želim znati koje će žice u meni zatreperiti kad čujem određenu glazbu i kakvu će mi sliku svijeta ona prenijeti.” (Sušić, 2013, str. 2)

1. Srednji vijek

Razdoblje Srednjeg vijeka trajalo je od 410. do 1500. godine. To je iznimno dugo razdoblje koje je svojim trajanjem od gotovo 1100 godina pratilo mnoge promjene u vlasti, Crkvi i običajima. Razdoblje prije Srednjeg vijeka nazivamo Stari vijek, kada pratimo razvoj Egipćana, starih Grka te Rimljana. Vrijeme nakon Srednjeg vijeka nazivamo Novi vijek ili suvremeno doba. Već ovim položajem između dva vrlo bitna razdoblja, moguće je očekivati velike događaje koji će obilježiti Srednji vijek. Početak Srednjeg vijeka naziva se i Mračni srednji vijek, koji traje od početka petog stoljeća do kraja osmog stoljeća. To razdoblje je dobilo naziv po nepostojanju arheoloških i pisanih zapisa iz kojih se moglo doznati više o tom vremenu, te su povjesničari i arheolozi ostali – u mraku. Danas se ipak, o tom razdoblju zna više, tako da se naziv Mračni srednji vijek koristi sve manje, ali je i dalje poznat. Ono što je najzanimljivije iz tog razdoblja za ovaj rad je da su u tom razdoblju vladari na svojim posjedima počeli postavljati vitezove koji su ih junački branili te je to označavalo početak feudalnog srednjovjekovnog uređenja. Uz to, u tom razdoblju su nastale i najpopularnije priče srednjeg vijeka, a to su one o kralju Arthuru i njegovim vitezovima. Kralj Arthur bio je ratni vođa koji se borio protiv pridošlih Anglosasa, no danas je poznatiji po legendama i pričama koje ga prate. Neke od njih su priče o avanturama s čarobnjakom Merlinom, legenda Mač u kamenu te priče o njegovom dvorcu Camelotu gdje se okupljao sa svojim vitezovima oko okruglog stola (Oxford, 2008).

Srednjovjekovna Europa je bila podijeljena na mnogo manjih država, od kojih su neke zadržale granice do danas, no mnoge od njih su danas uređene drugačije. U to vrijeme, pojam države nije bio od prevelike važnosti, već se više pažnje davalo religiji. Crkva je bila podijeljena na zapadnu, gdje je vladalo katoličanstvo, te istočnu, gdje je vladalo pravoslavlje, a drugi oblici kršćanstva nisu bili dozvoljeni. Sve vjerske službe Katoličke crkve odvijale su se na latinskom jeziku. Većina ljudi nije razumjela latinski jezik, te su im riječi zbog toga zvučale magično i moglo bi se reći da su nosile ton mistike. Nedjeljom i blagdanima svi su morali prisustvovati vjerskim službama te je vjera imala važnu ulogu u životima srednjovjekovnih ljudi. Jedan od razloga za takve posvećenost Crkvi su bila vjerovanja u ono što će se dogoditi ako se ne zasluži mjesto u raju. (Oxford, 2008)

Srednjovjekovni ljudi vjerovali su u postojanje pakla, te da svuda oko njih vrebala opasnost. Vjerovali su i u zmajevе te razna čudovišta koja mogu poraziti samo hrabri vitezovi, a sve to zbog toga što tada nije bilo mnogo obrazovanih ljudi koji bi ih podučili drugačije. Priče koje su dolazile s brodova samo su produbljivale maštu stanovništva te su služile kao poticaji za mnoge

druge varijante čudovišta koje vrebaju. Vjerovalo se da na drugim kontinentima postoje ljudi s četiri ruke i četiri noge te da su nekima glave postavljene naopako. Tako su u tom razdoblju postojala mnoga praznovjerja, a nije pomagala ni činjenica da bi bolesti poput kuge znala odnijeti živote velikog djela stanovništva. No i bez različitih bolesti tog vremena, ljudi su umirali znatno mlađi nego danas. (Oxford, 2008)

U kršćanskom srednjovjekovnom društvu postojala su tri staleža; prvi su činile crkvene osobe, drugi su bili kraljevi, kraljice, plemstvo i vitezovi, a treći stalež je bio običan narod. O crkvenim osobama znamo da su neki, poput pape, nadbiskupa i biskupa bili vrlo bogati i moćni, no većina je lokalnih svećenika, redovnika i redovnica bila siromašna. Kako je prolazilo vrijeme, a Crkva je sve više jačala i postajala sve bogatija, mnogi su počeli sumnjati u pravilnost rada Crkve te su te primjedbe prerastale u sukobe, no Crkva ipak nije izgubila svoju moć. Pošto se Crkva bavila molitvom, drugi stalež je bio zadužen za kontrolu feudalnog sustava. Feudalno društvo bilo je formirano kao piramida po važnosti. Na vrhu piramide nalazili su se kralj i/ili kraljica, zatim je slijedilo plemstvo, poslije plemstva vitezovi i na dnu običan narod. Za drugi stalež posebno su nam zanimljivo vitezovi, koji su poslužili kao inspiracija za mnoge pjesme i priče. Vitezovi su kao nagradu za odanost dobivali zemljišne posjede na kojima su boravili i sudjelovali u lokalnoj vlasti. Kako bi se osiguralo da je vitez pravedan, čestit i hrabar, osnivan je poseban viteški kod časti. Kako bi se dokazali, vitezovi su sudjelovali u posebno organiziranim turnirima gdje su se pod punom ratnom opremom borili pred publikom. No vitezovi su dobili priliku dokazati svoju hrabrost i na bojištu, kada su pod nazivom „križari“ sudjelovali u sukobima kršćana i muslimana koje danas nazivamo križarski ratovi. U tom su razdoblju, za vrijeme i pri kraju križarskih ratova, strijelci, topnici i plaćenici činili najveći dio vojske. Na dvorovima se pojavio novi krug plemića koji su se svojim obrazovanjem isticali te su pod nazivom „plemstvo odore“ preuzeli mjesto nekadašnjeg „plemstva mača“, te je tako vrijeme vitezova u oklopu privedeno kraju. Vitezovi su nakon toga preuzeli ulogu natjecatelja na prethodno spomenutim turnirima, a nakon nekoliko godina, pojavili su se vitezovi koji nikada nisu vidjeli bojište već su služili kao zabava za narod. Vidljivo je da se o prvom i drugom staležu zna mnogo, no o trećem staležu se zna najmanje. Srednjovjekovni pisci su rijetko pisali o običnom svijetu, iako je činio najveći dio stanovništva. Treći stalež je svojim radom uzdržavao sebe, kao i prva dva staleža. Većina seljaka živjela je na selu, a manji dio u gradovima. Seljacima je život bio težak jer su svojim radom morali osiguravati gornjim staležima hranu, odjeću i novac plaćanjem poreza. Također, iz redova trećeg staleža se regrutirala i vojska. Seljaci su uglavnom bili nepismeni, a tek su rijetki uspjeli prijeći u viši

stalež, tako da je velika većina živjela i umirala u siromaštvu. Neke djevojke su se uspjele udati za viteza, no ni takve situacije nisu bile uobičajene. (Oxford, 2008)

Preokret u obrazovanju srednjovjekovnog društva nastao je u dvanaestom stoljeću kada se u Bologni i Parizu otvaraju prva sveučilišta. Do tog trenutka, samo su crkveni ljudi imali pristup znanjima te su jedini bili obrazovani. O tome najbolje govori činjenica da su čak i kraljevi srednjeg vijeka bili nepismeni. Sadržaji koji su se učili u vjerskim školama prelaze i na sveučilišta u obliku sedam slobodnih vještina koje su grupirane u dvije skupine. Prva skupina naziva se kvadrivijum u sklopu kojeg se učila astronomija, geometrija, aritmetika i teorija glazbe. U drugoj skupini, zvanoj trivijum, pažnja je bila usmjerena na jezik te se u sklopu trivijuma učila gramatika, retorika i dijalektika. Postojale su i škole za mlade feudalce gdje su se počele podučavati viteške vještine. Sedam viteških vještina uključivale su jahanje, plivanje, gađanje strijelom i kopljem, mačevanje, lov, šah i pisanje stihova. (Bežen, 2013.)

1.1. Glazba

Glazba Srednjeg vijeka svoje je početke pronašla u samostanima i crkvama. Gotovo svi skladatelji i teoretičari glazbe Srednjeg vijeka bili su svećenici. Prvo se pojavila duhovna glazba koja je zbog postojanja samo u crkvenim i svjetovnim središtima, većini naroda ostala nedostupna i nepoznata. U počecima su se pjesme godinama prenosile usmenom predajom, sve dok se u devetom stoljeću nisu pojavile neume, prvi oblici zapisivanja glazbe koje su preteča današnjih nota. U devetom stoljeću se dogodila još jedna bitna promjena, a to je prijelaz s jednoglasnog pjevanja na sve razvijenije višeglasje. U crkvenoj srednjovjekovnoj glazbi posebno mjesto zauzima gregorijanski koral. Gregorijanski koral ili gregorijansko pjevanje je franačko rimsko crkveno pjevanje koje se oblikovalo u drugoj polovici osmog stoljeća u karolinškom carstvu koje je bilo pod jakim utjecajem Rima. Koral je dobio ime prema papi Grguru Velikom, uz kojeg se veže ovaj oblik jednoglasnog pjevanja liturgijskog teksta na latinskom jeziku. Gregorijanski koral se izvodio *acapella* ili uz pratnju orgulja. Njegova važnost se vidi u njegovoj prisutnosti čak i danas pošto gregorijanski koral glasi za službenu glazbu rimokatoličke crkve. (HTV Notica, 2015)

Glazba se razvijala tijekom cijelog trajanja Srednjeg vijeka. Tako se mogla podijeliti na duhovnu glazbu, koja je u odlomku iznad opisana, te na svjetovnu glazbu. Svjetovna ili narodna glazba je pratila događaje iz svakodnevnog života naroda. Teme svjetovnih pjesama bile su vezane uz ljubav, vino, ratovanje, zabavu, vitezove i njihove nedostižne dame. Svi društveni

slojevi počeli su se baviti glazbom, te su se dvije vrste glazbe u nekim pjesmama i dodirivale u zajedničkim tematikama čemu svjedoče zbirke pjesama iz četrnaestog stoljeća koje su ih objedinile. Važnost glazbe bila je vidljiva i u tome što se pomoću nje pokušalo utjecati na pučanstvo kako se ono ne bi pobunilo protiv ondašnje crkvene ili svjetovne središnje vlasti. Za Crkvu i vlast su neki stihovi svjetovne glazbe bili toliko uznemirujući da su morali potaknuti prijete da će ih svećenik prokleti na godinu dana plesa bez prestanka ako ne prestanu izvoditi određene pjesme. Jedna od pjesama germanskih naroda zadržala se u narodu i do današnjeg dana, ali u obliku izmijenjene brojalice koja je u originalu glasila: „Ringe ringe raje; tu je djece troje; sjede ispod grma i govore huš, huš, huš.“ (Geck, 2008)

Najzaslužniji za širenje svjetovne narodne glazbe bili su zabavljači bez kojih su sajmovi i vjenčanja bili nezamislivi. Građanstvo se prepuštalo zabavi vođenoj od zabavljača koji su, za razliku od redovnika, svoju glazbu neposredno dijelili sa svima. Zabavljači su se dijelili na žonglere, golijarde i na trubadure. Žongleri su bili talentirani na više načina, znali su žonglirati, pripovijedati, pjevati, svirati i glumiti. Oni su u ljudima budili maštu i pustolovan duh što je kod predstavnika Crkve i vlasti izazivalo neprijateljsko ponašanje. Crkva ih je progonila zbog, po njima, neprimjerenog i slobodnog ponašanja te zbog stihova koje su izvodili. Svirači su uz to dobili i pogrđni naziv „vražji vabitelji“ te su im bila uskraćena građanska prava i bili su osuđeni na život na cesti zbog čega ih je također pratio naziv „putujući zabavljači“. Druga vrsta zabavljača bili su golijardi koji su poznati po svojoj zbirci pjesama koju su sastavili putujući od jednog do drugog mjesta, Carmini Burani. Carmina Burana nastala je u trinaestom stoljeću, a pronađena je u njemačkom benediktinskom samostanu. Važnost ove zbirke naglašena je u dvadesetom stoljeću kada je njemački skladatelj Carl Orff uglazbio tekstove dvadeset i pet pjesama iz zbirke. Treća vrsta zabavljača bili su trubaduri koji su bili posebno popularni u jedanaestom stoljeću. Oni su sami pisali svoju glazbu te su bili stalno zaposleni kao pratnja plemića. Svoje pjesme su izvodili na dvoru te su svojim pjesmama veličali vitezove i njihove slavne borbe. Zabavljači su bili izdvojeni od društva u kojem su se nalazili i po propisima o odijevanju. Za razliku od crkvenih pjevača, zabavljači su smjeli nositi samo kratke suknje. Plemstvo im je često davalo svoje stare i iznošene odjevne predmete što je rezultiralo šarenim ili groteskno raskošnim nošnjama. Našivene krpe u boji su bile obavezan dio nošnje koje su zabavljači morali nositi kako bi bili prepoznati i kako bi se naglasila njihova izdvojenost od društva. Ipak, to zabavljače nije pokolebalo jer oni su bili i ostali neophodni za unošenje radosti u živote srednjovjekovnih ljudi i zabavljanje velikih skupina. (Geck, 2008)

Specifičnost zvuka glazbe Srednjeg vijeka vidljiva je i u glazbalima. Glazbala su imala manji opseg tonova i slabiju jačinu zvuka za razliku od današnjih glazbala. Glazbala koja su se koristila u Srednjem vijeku su psalterij, citra, fidel, tamburin, šalmaj (preteča oboe), harfa, gajde, orgulje portative, hurdy-gurdy (sviralo ga je dvoje svirača), kastanjete, busine (preteče svih limenih instrumenata), bubnjevi i lutnja. Samim čitanjem imena ovih instrumenata može se očekivati da će zvuk skladbi Srednjeg vijeka biti u najmanju ruku drugačiji od skladbi koje poznajemo i na koje smo navikli. Instrument koji je možda najpoznatiji od svih navedenih je lutnja, pošto je između ovih instrumenata ona najčešće prikazivana u filmovima i serijama čija je radnja smještena u Srednji vijek. Lutnja zvukom podsjeća na gitaru, a izgledom na veću mandolinu, no za razliku od gitare ima kraći vrat i veći broj žica koji se kreće između sedam i jedanaest, a ponekad i više, čime se stvara više različitih tonova. (Glazbena umjetnost, 2021). I danas postoje majstori koji izrađuju instrumente Srednjeg vijeka znanjem koje se do njih prenosilo generacijama.

1.2. Ples

Početkom Srednjeg vijeka mišljenja o plesu bila su podijeljena. Narod je volio plesati, no Crkva i vlast su se protivili njihovim plesovima jer su ih smatrali neprimjerenima. Oko sedmog stoljeća Crkva je zabranila poganske običaje u obredima, na grobljima i u procesijama. Takvi narodni plesovi su bili prvi oblici plesa te su označavali sastavi dio obreda čime se ispunjavalo različite funkcije u kulturi i životu društva (Filipović, V., Sentkiralji, G., Šumanović, M., 2005). Toj zabrani su se izravno suprotstavljali putujući zabavljači čije su pjesme često pratili plesni pokreti. Tako su ples i poganski običaji ostali prisutni u narodu. Crkva nije imala drugog izbora nego pronaći alternativni pristup za svoje zabrane. Zato je poganskim običajima pripisala nova značenja, a počela je zagovarati ples i u crkvama kako bi privukla vjernike. Tako nije bilo događaja koji nije bio popraćen plesom. Teoretičari glazbe počeli su uviđati dobrobiti plesa te su ga interpretirali kao dobru vježbu za tijelo i um. Zanimljivost u sveukupnom angažmanu Crkve da ples prezentira kao sredstvo za postizanje lijepog i izbjegavanje lošeg, vidljivo je i u doba izbijanja kuge kada se razvila i takozvana plesna epidemija. (Kaurinović, 2021)

Plesovi tog razdoblja većinom su bili u linijskim ili kružnim formacijama. Plesovi u kružnim formacijama uključivale su nedefiniran broj ljudi te su se ponekad formirali i oko nekog objekta, kao što je na primjer drvo. Takav ples je bio vrlo popularan među svim slojevima te su ga plesali i plemići, kao i seljaci. Takve plesove su najviše pratili instrumenti poput bubnjeva i lutnji. Popularni *plesovi smrti*, kojima se prikazivalo kako će jednog dana svi

umrijeti, također su se plesali u kružnim formacijama te su slali poruku da su pred smrt svi ljudi ravnopravni, bez obzira na pripadnost različitim staležima. Razvojem glazbe, uporaba glazbala postaje sve češća te ona postepeno počinju zamjenjivati glas pjevača. Tako dolazi i do razvoja plesa, te se pojavljuju popularni plesovi kao što su *saltarello*, *estampide*, *trotto* i drugi. Ples *saltarello*, podrijetlo iz Španjolske i Italije, bio je energičan i brz ples s poskakivanjem. Jedna varijanta *saltarello* plesa plesana je pod maskama. *Estampide* je smatran „zabavom za bogate“ te se taj ples plesao na velikim i raskošnim gozbama. Sve plesove tog vremena karakteriziraju slična obilježja: poskoci, brze izmjene i vrtnja, iako ne postoje mnogi zapisi o samim koreografijama za iste.

1.3. Boje

Zbog postojanja staleža u Srednjem vijeku, mnogo pažnje se pridavalo prepoznavanju staleža i separaciji istih. Jednostavna metoda separacije bila je označavanje određenim bojama ili znakovima. U tom razdoblju, postojali su zakoni o luksuzu koji su štitili povlaštene staleže kako ih ostali ne bi mogli imitirati nošenjem slične odjeće. U isto vrijeme postojali su zakoni protiv rastrošnosti koji su nižim slojevima zabranjivali odjeću koja je bila bojena skupocjenom crvenom bojom te je ujedno bila povlastica elitnog društva. Gubavci, Romi, Židovi i ostale skupine koje su spadale u niži sloj, bili su prisiljeni nositi odjeću ili oznake koje će ih izdvojiti iz društva. (Moć boja, 2009)

Za srednjovjekovnu Europu se posebno veže kontrasti bijele i crne te bijele i crvene. Druge boje nisu toliko dolazile do izražaja sve do dvanaestog stoljeća kada se stvaraju simbolički krugovi te u njima svoje mjesto pronalazi plava. Kako su se u to vrijeme koristila obiteljska imena, grbovi i oznake za raspoznavanje, ubrzo je bilo potrebno pridružiti još boja uz crvenu, bijelu i crnu kako bi se povećao broj kombinacija boja te su im pridodane žuta, zelena i plava. (Moć boja, 2009)

U ovom ulomku ukratko će biti prikazana shvaćanja boja u Srednjem vijeku. Boje, točnije kvalitetnije boje, bile su povlastica viših staleža, dok su niži staleži nosili jednostavnu odjeću manje intenzivnih boja. Među kvalitetnije i skuplje boje ubraja se crvena. Crvena boja je za mnoge kulture najvažnija boja koja označava vatru, krv, upozorenje, zabranu, kontrolu, opasnost, ali i tajnu života. Crvenu odjeću su nosili plemići, crkveni vrh, ali i sudci te krvnici jer se time simbolizirala njihova moć po pitanju života i smrti.

Za sljedeće dvije neboje, crnu i bijelu, zna se da nisu zapravo boje, ali i dalje nose određenu simboliku. Crna neboja se često povezuje sa smrću, mrakom, grijehom i zlom. U Europi, crna odjeća se nosila kako bi se istaknuo vlastiti identitet. Venecijanski plemići su namjerno nosili crnu vunenu odjeću koja je postala standard u njihovim redovima kako bi se suprotstavili i istaknuli u usporedbi s europskim šarenilom. Bijela neboja, kao kontrast, asocira na čistoću i nevinost, te se smatra simbolom mira i blaženstva.

Boja koja se u srednjovjekovnom društvu također veže uz blaženstvo je plava. Plava boja je dugi niz godina bila zanemarivana te se smatrala bojom drugog reda, sve dok se nije počela pojavljivati u umjetnosti, odjeći i grbovima. Posebno ju je prigrlila vlast, zbog toga što se Djevicu Mariju počelo prikazivati u plavoj odjeći, a ako je Djevica Marija odjevena u plavo, tada kralj, kao kralj na zemlji, također mora početi nositi plavo. Plava odjeća se proširila po svim dvorovima te je postala dominantna boja plemstva. Smatrana je najprimjenjenijom za žene jer je simbolizirala čednost, dok su muškarci pretežno nosili crvenu odjeću koja se povezivala s borbom. Plava boja se danas smatra hladnom bojom, no u Srednjem vijeku ona se tretirala kao topla boja. Ona predstavlja i vjernu ljubav, dok za razliku od nje, zelena boja predstavlja početak nove ljubavi i prevrtljivost ljubavi kod mladih. Tako je zelena boja ujedno i boja mladosti, neiskustva i nezrelosti. Bićima poput vila, vilenjaka i zmajeva u srednjovjekovnim se pričama često pridavala zelena boja kože i ljuski. Kada bi se kombinirala sa žutom bojom, zelena bi predstavljala boju zavisti. Čak i bez ovakvih kombinacija, žuta boja nije bila popularna iako je bila povezivana s bojom Sunca. Za čovjeka je Sunce jedno od najbitnijih simbola te je u mnogim kulturama tijekom povijesti štovano kao božanstvo, no u Srednjem vijeku se smatrala neuglednom. Sljedeća boja nosila je poruku „božanstva na zemlji“, te je ujedno bila boja moći. Ta boja je purpurna, a odjeća te boje bila je statusni simbol najviših krugova u društvu. Purpur se dobivao iz žlijezdi morskih puževa čije je stanište u Sredozemnom moru te je količina pigmenta dobivena iz žlijezdi koja je bila potrebna za pobjatu predmet veličine rimske toge bila vrijednija od iste težine u zlatu. Možemo spomenuti još i boju koja nije imala takvu vrijednost te je od svih boja najmanje voljena, ali široko zastupljena pošto su je nosili seljaci i ostali puk. To je smeđa boja, koja je zastupljena posvuda u prirodi te je smatrana bojom prljavštine, siromaštva, skromnosti i grubosti. Smeđa je boja ujedno i boja vrline te se zbog toga zadržavala u redovničkim redovima. (Brenko, 2009)

2. Cilj i istraživačka pitanja

Iz prethodnih poglavlja, vidljivo je da se o povijesti i kulturi srednjovjekovnog razdoblja znaju općenite činjenice iz života ljudi tog vremena, no zanimljivo je kako su neka još starija znanja iz starijih vremena puno bolje očuvana nego ona iz Srednjeg vijeka. Skoro svako dijete u predškolskoj ustanovi koja mari za predstavljanje povijesti djeci zna za piramide ili za skladbe klasične glazbe te im se takva glazba pušta za vrijeme jutarnjih aktivnosti ili prije popodnevnog odmora. Ono što je cilj ovog rada je istražiti kako će djeca reagirati i prihvatiti nešto novo, što je zapravo vrlo staro, ali ne toliko često u našim životima. Cilj je djeci prikazati život u Srednjem vijeku, običaje, ples, priče i vjerovanja, koja su se razvijala duže od tisuću godina, a danas ih se tako rijetko spominje. Za ovo je istraživanje zato bitno potaknuti intrinzičnu motivaciju, kako bi svako dijete uživalo u aktivnostima traženja i otkrivanja novih spoznaja o stvarima koje dosad nisu imali prilike istražiti. (Čudina-Obradović, Brajković, 2009)

Istraživačka pitanja na koja će se tražiti odgovor bit će najviše usmjerena na dječje shvaćanje srednjovjekovne narodne glazbe odnosno na osjećaje koje je ona probudila u njima te jesu li se uopće imali priliku susresti s ovakvom glazbom. Pokušat će se saznati je li u aktivnosti najvažnija pozadinska glazba koja je u ovom slučaju iz srednjovjekovnog vremena ili je u dječjem fokusu nešto drugo kao što su zajedništvo u aktivnosti ili da je sama aktivnost dovoljno zabavna. U ovakvim istraživanjima bitna je povratna informacija te je bitno i shvatiti da se djeci ne može nametati glazba, već je oni sami moraju prihvatiti i doživjeti. S time na umu, bitno je da razumijemo da se djeci možda neće svidjeti glazba koju ćemo im pustiti, iako se nama sviđa (Jackson, 2009). A kada je u pitanju poticanje stvaralaštva, Belamarić tvrdi: „Djeca će se stvaralački izražavati i stvaralački će oblikovati uvijek kada im je dana slobodna da budu ono što jesu, da vide na svoj način, da poimaju i misle svojom logikom, drugim riječima da imaju pravo na svoje individualno izražavanje i stvaranje u punom smislu riječi.“(Belamarić, 1986, str. 256)

3. Metode istraživanja

Metode istraživanja bit će opisane po redu kako će se izvoditi s djecom u predškolskoj skupini. Broj djece koji će sudjelovati u istraživanju je 17, a djeca su u dobi od šeste do sedme godine života. Svako dijete je bilo slobodno sudjelovati ili ne sudjelovati u aktivnosti ako je to htjelo te se poštivalo njihovo pravo na izbor i izražavanje. Istraživanje je provedeno za vrijeme obavljanja stručno-pedagoške prakse uz dopuštenje ustanove.

3.1. Uvod u temu uz motivaciju – Posjet sluškinje iz Srednjeg vijeka

Kako bi se djecu uputilo u temu srednjovjekovne glazbe, osmišljena je kazališna motivacija u obliku posjete sluškinje iz tog razdoblja. Sluškinja će svojom pričom djecu uputiti u vremensko trajanje Srednjeg vijeka, tko je, kako i gdje tada živio te koja su bila narodna vjerovanja u tom vremenu. Time će se doći do teme srednjovjekovnih običaja te kako su se ljudi u to vrijeme zabavljali. Tu će djeca biti pozvana da poslušaju tri skladbe iz tog vremena. Bitno je naglasiti da većina skladbi nije skladana u Srednjem vijeku, već su preuzete iz video igri i serija čija je radnja smještena u Srednji vijek. Time se ujedno pokušalo dokazati da se iz video-igri može izvući i nešto pozitivno te da ih ne treba potpuno zanemarivati ili izbjegavati u odgoju. Nakon što djeca poslušaju skladbe, bit će pozvana da izraze svoje mišljenje o svakoj. Spomenuti će se i boje koje sluškinja nosi te će se tako djecu uputiti u sljedeću aktivnost. Naime, pošto sluškinja nosi odjeću blijede i isprane boje, zamolit će djecu da joj na plahti naslikaju što god žele te da dopuste da im glazba nosi ruke, a ona će si tu plahtu ponijeti kući u Srednji vijek. Aktivnost će trajati oko 15 minuta te će se tada prijeći na sljedeću aktivnost.

3.2. Slikanje po plahti akrilom uz pratnju glazbe

Nakon što se pod zaštiti folijom, na zaštitu će se položiti plahta te će djeca biti pozvana da odaberu mjesto gdje žele slikati. Djeci će biti napomenuto da mogu slikati što god žele, bilo kojom bojom te uz bilo koje oblike. Jedino što je potrebno je da dopuste glazbi da upravlja njihovih rukama. Skladbe koje će biti puštane dok će djeca slikati su: 1) „*Sera Was Never*“ – instrumentalna verzija iz video-igre Dragon Age: Inquisition; 2) Eve Goodman – „*Dacw Nghariad*“, velška narodna pjesma; 3) „*The Bear and The Maiden Fair*“ – instrumentalna verzija iz serije Igra prijestolja; 4) „*Fall Of The Magister*“ – instrumentalna verzija iz video-igre Dragon Age: Inquisition; 5) „*Evening In The Tavern*“ – instrumentalna verzija iz video-igre The Witcher; 6) Brandon Fiechter - „*Wild Boars Inn*“; te 7) „*Schiarazula Marazula*“ narodna pjesma uz ples. Skladbe će biti slušane po ovom redu kako bi se izmjenjivala dinamika pokreta te atmosfera prilikom slikanja. Aktivnost će trajati oko 25 minuta.

3.3. Srednjovjekovni ples

Djeci će biti prikazan srednjovjekovni ples „*Schiarazula Marazula*“ koji se može plesati u krugu ili u liniji. Djeca će zatim dobiti priliku zaplesati isti. Kako bi lakše shvatila pokrete, djeca će biti poredana u linijama. Postoje mnoge inačice ovog plesa, od jednostavnijih do složenijih, no za ovu svrhu je odabrana jednostavnija koreografija. Pokreti za ovaj ples

uključuju tri koraka udesno pa poskok, tri koraka ulijevo zatim poskok, ponavljanje, nakon toga tri koraka naprijed, pljesak tri puta u ritmu, tri koraka unatrag te izbacivanje nogu najprije pa natrag tri puta nakon čega slijedi ponavljanje. Ove dvije kombinacije pokreta se ponavljaju tijekom cijele skladbe. Pokreti nisu komplicirani, no potrebna je dobra koordinacija pokreta te osjećaj za ritam. Melodija se ubrzava te zatim usporava da bi ponovno ubrzala što može predstavljati izazov za djecu, no djeca vole igre s promjenom dinamike tako da bi im ovaj ples po svim obilježjima mogao biti vrlo zabavan. Aktivnost će trajati oko 10 minuta te je predviđeno da se nakon aktivnosti djeca okupe u krug kako bi se porazgovaralo o aktivnostima u kojima su djeca sudjelovala te o njihovim doživljajima.

3.4. Razgovor sa skupinom

Sa skupinom će se razgovor tako da svi sudjeluju te će svatko dati svoje mišljenje. Pitanja koja će se u krugu postaviti bit će „Kako si se osjećao/la slikajući uz glazbu?“, „Što ti se najviše sviđelo u slikanju na plahti?“, „Kada bi ove pjesme bile boja, koja bi to boja bila?“ te „Jesi li ikad čuo/la ovakvu glazbu?“. Odgovori će zbog preglednosti biti svrstani u stupčasti i tortni grafikon. Razgovor će trajati oko 10 minuta te će djeca tada nastaviti s aktivnostima u skupini.

3.5. Priča „Mač u kamenu“

Pošto odgojiteljice djeci prije svakog popodnevnog odmora odnosno spavanja pročitaju priču, za njih će biti pripremljena srednjovjekovna priča kako bi se srednjovjekovni dan priveo kraju. „Mač u kamenu“ je priča o dječaku Arthuru te njegovim avanturama koje će ga dovesti do kamena u kojem je mač. Onaj tko izvuče mač, postaje kralj. Priče o kralju Arthuru su bile vrlo popularne, a danas mogu poslužiti kao atraktivna dopuna bajkama koje djeca već znaju napamet.

4. Rezultati

Rezultati će biti predstavljeni po aktivnostima redosljedom kojim su provedene. Uz svaki rezultat provedena je rasprava unutar koje će biti izloženi kratki zaključci za svaku od aktivnosti.

Prva aktivnost koja se provodila bila je kazališna izvedba koja je služila kao motivacija za uvod u temu, a motivacija je bila posjet sluškinje iz Srednjeg vijeka. Djeca su prije same aktivnosti vodila samostalnu aktivnost kazališne predstave što je bio odličan uvod u našu temu. Aktivnost je započela dolaskom sluškinje koja se izgubila u vremenu kao što se može vidjeti

na slici broj 1. Djecu je upitala je li ovo Srednji vijek na što su djeca odgovorila da nije. Od samog početka aktivnosti djeca su pokazala interes i suradnju. Djeca su već sjedila na podu pa je sluškinja sjela na stolicu nasuprot njih i započela pričati kao što je priloženo slikom broj 2. Na početku je sluškinja upitala djecu koje je stoljeće te pošto djeca nisu znala, pogledala je na svoj vremenski sat i primijetila da je u 21. stoljeću. Time je počela priča o tome da je ona trebala stići negdje između 5. i 15. stoljeća, no vremenski sat joj se pokvario. Među prvim pitanjima koja su djeca postavila bilo je „što je vijek“, a na odgovor da je to vremensko trajanje od sto godina, uslijedili su glasni usklici. Djeca su zatim upitana žive li na dvorovima, na što su jednoglasno odgovorila ne, te su dodala da žive u kućama. U ovom trenutku djeci se objasnilo što je dvor te tko sve tamo živi. Djeca su tada upitana postoje li u ovom vremenu zmajevi i divovske ptice, na što su odgovorili ne, ali da „tu žive male ptice, one ti neće ništa napraviti“(dječak, 6 godina). Time je djeci predstavljeno da su u srednjovjekovno doba ljudi vjerovali u čudovišta, zmajeve, te da ljudi na drugim kontinentima imaju 4 ruke i 4 noge, a sve to zato što nisu putovali. Razgovorom smo se dotaknuli teme svakodnevnog života i kako su ljudi u to vrijeme jako voljeli glazbu. Tada su djeca upitana žele li čuti glazbu tog vremena na što se ponovno jednoglasno čulo da. Djeca su upućena da zatvore oči, da se opuste, da zamisle da su na dvoru i da su oko njih ljudi koji nose haljine i oklope te da svi plešu. Prva skladba koju su djeca poslušala bila je „*Sera Was Never*“, instrumentalna verzija pjesme iz video-igre *Dragon Age: Inquisition*, koja se smatra tipom pjesme koja se svirala u prenočištima na selima i u gradovima. Djeca su prilikom slušanja bila uzbuđena te su se neka od njih njihala u ritmu. Djeca su nakon slušanja izrazila svoje osjećaje koji su bili prisutni tijekom slušanja. Većina djece je rekla da su se osjećala „čudno“, a kada su upitani da pojašne, jedan dječak je rekao „pa to nitko ne zna objasniti!“ (6 godina). Nakon toga je drugi dječak pojašnio da je to „kad nešto osjetiš, ali ne znaš što je to, ali si ipak to osjetio“ (7 godina). Ovim odgovorima moglo se vidjeti da srednjovjekovna pjesma budi osjećaje, ali pošto se ne susreću često s njom, ne znaju ih izraziti. Sljedeća pjesma koju su djeca poslušala bila je velška narodna pjesma „*Dacw 'Nghariad*“, u izvedbi Eve Goodman. Od svih skladbi, ova je jedina popraćena tekstem te je pjevana na tradicionalnom velškom jeziku koji je teško razumljiv, ali nosi veliku kulturnu vrijednost. Očekivanja za ovu skladbu su bila ta da će djeci biti dosadna te da je neće htjeti poslušati što je stvaralo neizvjesnost, no djeca su na ovu pjesmu reagirala najbolje od svih. Upućeni su u slušanje tako da pokušaju razumjeti o čemu se pjeva, te da razmisle je li ova pjesma tužna ili sretna. Tijekom slušanja, djeca su bila kao hipnotizirana, te su pažljivo slušala uz nježno ljuljanje tijela. Dječaci su podignuli palce gore u znak odobravanja, dok su djevojčice zaklapale oči. Nakon slušanja odlomka, djeca su uzviknula da žele opet, te da im je ova pjesma

„bila super“(7 godina). Djeca su rekla da nisu ništa razumjela, ali da je pjesma u njima probudila osjećaj sreće, iako je zapravo spora i govori o nedostajanju bliske osobe, što je djeci objašnjeno nakon slušanja. Ova pjesma je predstavila najveće iznenađenje u aktivnosti pošto je utjecala na djecu na neočekivan način. Zadnja pjesma koju su djeca poslušala u sklopu prve aktivnosti bila je „*The Bear and The Maiden Fair*“ u instrumentalnoj verziji. Djeca su već na prvi takt uzbuđeno počela skakutati na mjestu te se osmijeh nije skidao s njihovih lica. Kretali su se u ritmu te su se pogledavali kako bi vidjeli kako drugi oko njih plešu. Po završetku pjesme i nakon pitanja kakva im je bila ova pjesma, skupina je uzbuđeno povikala da je bila super. Samo je jedan dječak izrazio nezadovoljstvo pjesmom jer „nije mu se svidio takav zvuk“. Djeci je tada objašnjeno da su se u to vrijeme koristili instrumenti koji su se razlikovali od današnjih te da su zato i zvukovi drugačiji. Djeci je zatim rečeno da zamisle kako bi plesali na sve ove pjesma kada bi trebali plesati samo rukama. Nakon što su pokazali pokrete rukama, započeto je objašnjavanje sljedeće aktivnosti. Djeca su zamoljena da za sluškinju na običnoj bijeloj plahti naslikaju što god im ruka poželi kako bi si ona to uzela za uspomenu u Srednji vijek. Djeca su s oduševljenjem gledala po sobi kada su čuli da će slikati na plahti jer im je ovo, iako su već predškolarci, bio prvi put da će slikati na plahti. Kazališna aktivnost je prošla odlično te su djeca uzbuđeno iščekivala početak nove aktivnosti.



Slika 1.

*Dolazak sluškinje u sobu dnevnog boravka
autorski rad*



Slika 2.

*Razgovor sa sluškinjom
autorski rad*

Glavna aktivnost, slikanje po plahti, započela je zajedničkim pripremanjem prostora sobe dnevnog boravka. Stvorila se velika čista površina koju se zatim zaštitilo od boje, a zatim je na nju postavljena plahta. Djeca su izabrala mjesto na kojem žele slikati te su strpljivo uz razgovor pričekala dok im nisu bile dane boje i kistovi. Djeca su više puta pitala što trebaju slikati, a kada bi im bio dan odgovor da mogu slikati što god žele, iznenađeno su se i uzbuđeno gledali. Ovime je bilo jasno da djeca ne dobivaju dovoljno slobode da slikaju ono što sami žele već su često prisiljena slikati unutar zadane teme samo kako bi se ispunio prostor u hodniku ispred sobe dnevnog boravka. Na sredinu plahte su stavljene boje, te se zatim pustila glazba. Svako dijete je počelo slikati čim se čuo prvi takt. Djeci su na izbor dane sljedeće boje: plava, crvena, crna, žuta, ljubičasta, zelena i narančasta. Ono što se očekivalo od djece ove dobi bili su široki nanosi boje kojom se odmah u prvom potezu stvara oblik. Očekivano je bilo i mnoštvo boja te lakoća kombiniranja i izmjenjivanja istih. Široko postavljanje boja bez prethodnog oslikavanja oblika odnosno obrisa, označavalo bi sposobnost opažanja djeteta te njegova praćenja cjelovitosti pojava. (Belamarić, 1986). Rezultat slikanja na plahti uz pratnju srednjovjekovne glazbe prikazan je na slici broj 3.



Slika 3.
Rad skupine – slikanje po plahti
autorski rad

Djecu se poticalo na istraživanje boja te na njihovo komponiranje. Proces nastajanja rada bio je spontano podijeljen u više faza. U početku su djeca stvarala vibrirajuće linije, čime su odala živahnost pokreta ruke nošene glazbom. Zatim je počelo ispunjavanje prostora bojom. Nizovi boja, koji su prikazani u sredini gornjeg i u sredini donjeg dijela slike, djela su dviju djevojčica koje su uočile ponavljanje ritma pjesme te su tu pravilnost prenijele na sam rad. Uz nizove, dominantne su i spirale koje postaju simbol oblika te je u njihovim veličinama vidljivo

da su veće slikane za vrijeme trajanja dijela pjesme dok su kraće nastaje u trenutku događaja koje je dijete shvatilo na svoj kreativan način.

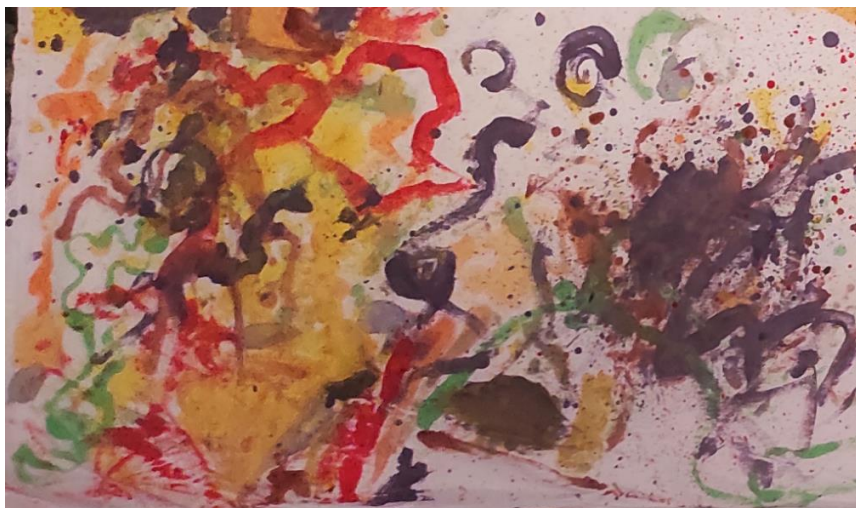
Gornji lijevi kut ne ostavlja mnogo bijelog prostora, što se bolje može vidjeti na slici broj 4, te je rad skupine dječaka koji su pažnju usmjerili na kružnost pokreta koji se nižu te se boje tako pretapaju jedna u drugu, stvarajući živi kontrast i jasnoću boje. Dijete ne opisuje svoj doživljaj bojom, već različitim obojenim oblicima jer istovremeno su prisutne i žarke, ali i prigušene boje. (Belamarić, 1986)



Slika 4.

Gornji lijevi kut – paralelni tokovi i slojevi boje
autorski rad

Za razliku od gornjeg kuta, u donjem lijevom kutu, kako se može vidjeti i na slici broj 5, prevladavaju vibrirajuće linije i kružne linije koje između sebe ostavljaju bijeli prostor te se tako gotovo daje dojam uzorka šari na samom radu. Ovaj dio plahte oslikala je druga manja skupina dječaka te su, iako svatko za sebe i samostalno, pokazali različito doživljavanje glazbe i oblika od dječaka koji su popunjavali prostor bojom. (Belamarić, 1986)



Slika 5.

Donji lijevi kut – šara
autorski rad

Prvi od zanimljivijih spontanih trenutaka dječjeg izražavanja bilo je kada je jedno dijete svojim kistom pokušalo ostavljati točkice mašući kistom prema plahti. Dijete je kapljicama pokušalo ukrasiti svoj dio plahte što su vidjela druga djeca te su poželjela činiti isto. Odjednom su sva djeca u rukama imala po dva kista, te su udarali jedan o drugi kako bi s njih na plahtu pale kapljice boje čime se popunio prostor na sredini što je vidljivo na slici broj 6. Djeci je taj događaj bio iznimno zabavan te su odjednom svi bili u točkicama, kako na plahti, tako i po odjeći.



Slika 6.

Točke nastale udaranjem kistova i otisci dlanova
napomena: autorski rad

Dio drugog zanimljivijeg spontanog trenutka već je vidljiv na slici broj 6. To su otisci dlanova koje je nekolicina djece otisnula tijekom slikanja. Otiskivanje dlanova oduvijek je prisutno u umjetnosti te izražavanje na taj način nije ni iznenadilo, ali ono što je bilo zanimljivo je odabir boja za otisak dlana. Naime, od sedam boja koje su bile ponuđene djeci, djeca su za otiskivanje koristila samo tri. Najčešće je korištena crna, crvena, a zatim narančasta boja. Zašto su baš te boje odabrane, djeca nisu znala odgovoriti, jednostavno su rekla da im se sviđjela. Kada bi se istražila psihologija iza tih boja, crvena boja bi označavala bijes, agresiju, ali i energiju. Crvena zrači pokretom i omiljena je kod djece. Crna boja označava nasilje, propast i smrt, ali u isto vrijeme označava skromnost i umjerenost. Narančasta boja kombinira prethodno spomenutu crvenu boju i žutu boju, koja se veže uz osjećaj sreće. Narančasta boja u psihologiji označava kreativnost, uspjeh i poticaj. Pitanje je koliko su ove boje stvarno psihološki utjecale na djecu kako bi upravo njih odabrala, ali ono što se može zaključiti je da su sve boje povezane s tematikom srednjovjekovne glazbe te da, iako skladbe nisu imale riječi, djeca su ih sasvim razumljivo shvatila i prenijela na plahtu. Po završetku slikanja, djeca su pomogla u pospremanju te je njihov rad ostavljen da se osuši. Dječji dojmovi rada i procesa stvaranja rada bit će izneseni u nastavku ovog rada.

Nakon što se prostor pospremio, nastala je praznina u sobi dnevnog boravka gdje su djeca mogla započeti sljedeću aktivnost. Djeci je predstavljen srednjovjekovni ples „Scharazula Marazula“ koji se i danas pleše na srednjovjekovnim sajmovima. Djeca su prvo upoznata s ponašanjem u plesu. Naime, svaki ples se započinje i završava uz naklon. Tako je prvo djevojčicama predstavljen naklon uz podizanje rubova zamišljene haljine, a dječacima duboki naklon uz odgovarajući položaj ruke prema leđima. Zatim je krenulo objašnjavanje pokreta. Skupina i dalje nije savladala razlikovanje lijeve i desne strane, kako se može vidjeti na slici broj 7, što je odužilo postupak učenja te su neka djeca na trenutke i gubila interes kada bi im postalo previše zbunjujuće. No kada je počela glazba, sve se promijenilo. Djeca su, može se reći, relativno uspješno pratila korake iako su imala problema u zadržavanju odgovarajućeg ritma. Dok je ritam bio sporiji, uspijevala su pratiti korake, no čim bi se ritam ubrzao, izgubili bi koncentraciju. Posebno im se svidio dio s pljeskanjem te su neka djeca koja više nisu mogla pratiti korake, spremno stajala i dočekivala pljesak rukama u ritmu, kako se može vidjeti na slici broj 8. Djeci se na prvu ples nije svidio, no smatram da je to djelomično do toga što nije bilo dovoljno prostora u sobi, pa se nije moglo više puta ponoviti. Nakon nekog vremena, kada smo izašli u dvorište, nekolicina djece je spontano počela plesati ples iako nije bilo glazbe tako da se aktivnost i dalje može smatrati uspješnom.

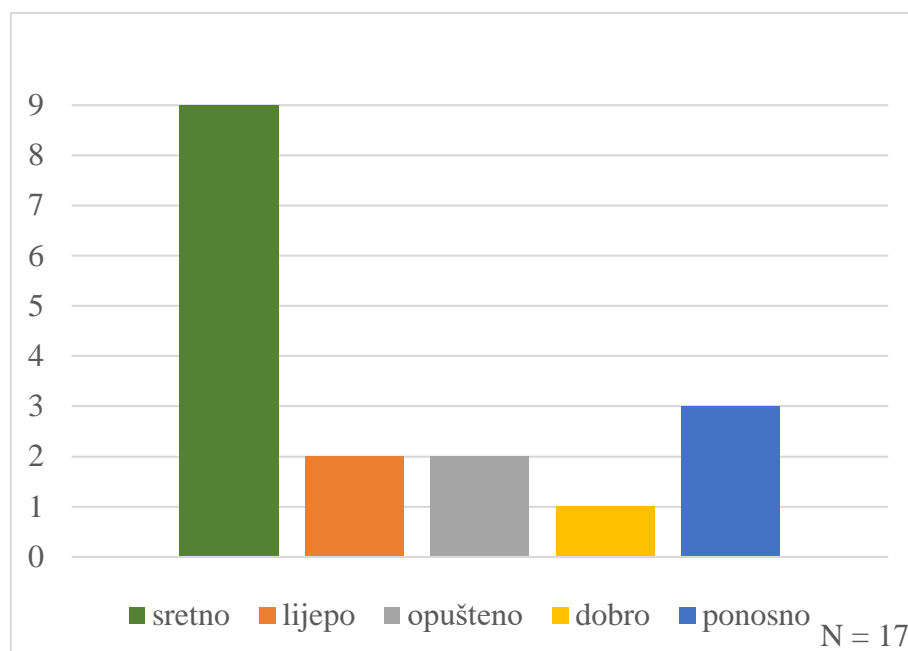


Slika 7.
Plesni koraci – lijevo-desno
autorski rad



Slika 8.
Pljeskanje u sklopu koreografije
autorski rad

Svoje dojmove o aktivnostima djeca su podijelila za vrijeme razgovora u krugu. Svakom djetetu je postavljeno pitanje te su odgovori analizirani i uvršteni u stupčasti ili tortni grafikon zbog bolje preglednosti i razumijevanja. U tablici broj 1 vidljivi su odgovori na pitanje „Kako si se osjećao/la slikajući uz glazbu?“

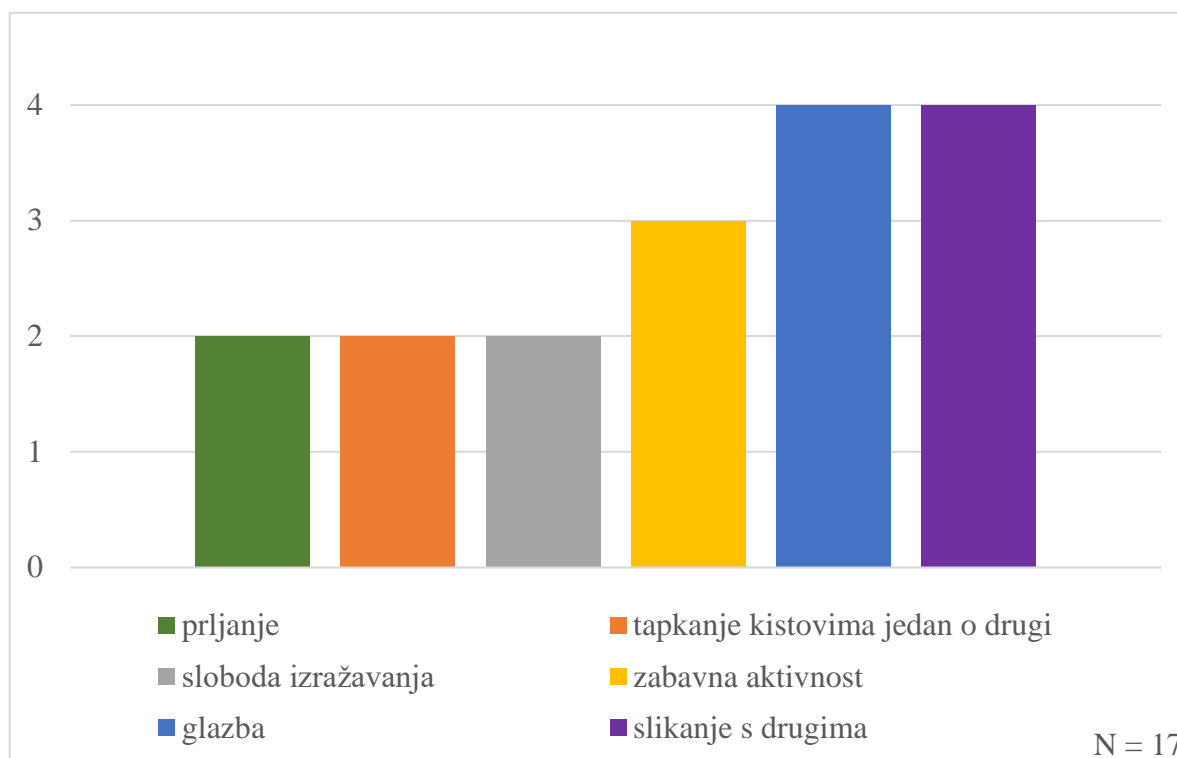


Tablica 1.

Odgovori na pitanje „Kako si se osjećao/la slikajući uz glazbu?“

Dječji odgovori su svrstani u stupce „sretno“, „lijepo“, „opušteno“, „dobro“ i „ponosno“. Najviše djece je izrazilo da su se osjećali sretno, dok je drugi osjećaj koji je prevladavao bio ponos zbog estetski lijepog rada skupine. Dvoje djece je izrazilo osjećaj opuštenosti tijekom aktivnosti, a dvoje djece je izjavilo da su se osjećali lijepo. Jedno dijete je kratko izjavilo da se osjećao dobro. Djeca su također naglasila da su se jako trudila te da su se jako dobro zabavili što je vrlo bitno za aktivnosti koji do sad nisu imali prilike isprobati. Dvoje djece je prilikom razgovora rukama demonstriralo kako im je „glazba nosila ruke“ što je bilo vrlo simpatično jer su se djeca shvatila važnost glazbe te kako ona utječe na njih te su svom dušom i tijelom sudjelovali u aktivnosti.

Sljedeća skupina odgovora, prikazana u tablici 2, odnosi se na pitanje „Što ti se najviše svidjelo u slikanju na plati?“ Djeca su često započela svoje odgovore rečenicom „Meni je bilo super, a najbolje mi je bilo...“ što je bilo vrlo simpatično te su se potrudili prenijeti svoja razmišljanja u razgovor. Bilo je zanimljivo saznati što je djeci u aktivnosti koja je praćena glazbom najvažnije.

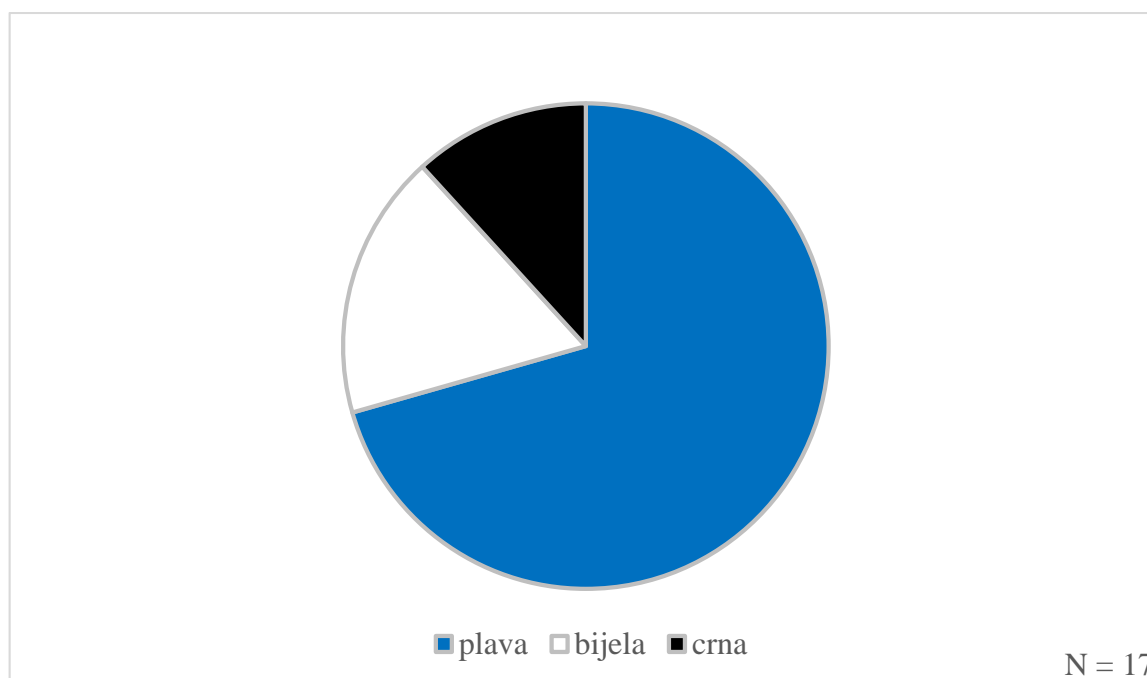


Tablica 2.

Odgovori na pitanje „Što ti se najviše sviđelo u slikanju na plahti?“

Odgovori na ovo pitanje bili su raznovrsni te je zbog toga u tablici prikazano mnogo stupaca. Prema odgovorima, djeci je najbolje u aktivnosti slikanja na plahti bilo to što su slikala s prijateljima, odnosno to što je rad bio zajednički, a jednako im se sviđela i glazba koja ih je pratila tijekom nastanka rada. Troje djece je naglasilo zabavu kao najbolji poticaj cijele aktivnosti, dvoje djece je istaknulo koliko im se sviđelo udaranje odnosno tapkanje kistovima jedan o drugi, drugo dvoje je bilo sretno što su se uspjeli zaprljati, a odgovor koji je bio neočekivan i pomalo žalostan, bio je taj što su djeca istinski smatrala da je najbolje u cijeloj aktivnosti bilo to što su mogla slobodno slikati što su htjela. Jedan dječak, koji je rekao da mu je najbolja bila glazba, dodao je da mu je „bilo super kak' je ona pjevala“(6 godina). Time se još jednom pokazalo kako se nikada ne zna kakav će učinak glazba imati na koje dijete. Na primjer, u skupini se nalazi dijete koje je na mentalnoj razini trogodišnjaka te ima jako slabu koncentraciju koja traje najduže tri ili četiri minute te je uvijek izazov osmisliti aktivnost za njega koja će mu biti dovoljno zanimljiva i zabavna da bi se u njoj zadržao malo duže. Bilo je vrlo ohrabrujuće i fascinantno vidjeti da je sudjelovao u svim aktivnostima, od početka do kraja. Ponajviše me iznenadio dok se slikalo na plahti, jer je ostao pred plahtom čak i kada su se svi ostali ustali i pospremili svoje kistove. Time se naglasila još jedna dobrobit srednjovjekovne glazbe u predškolskom odgoju.

Sljedeća dva pitanja bila su orijentirana na samu glazbu koju su djeca slušala prilikom slikanja. Prvo pitanje je od djece tražilo da se izraze kao da je pjesma boja, odnosno „Kada bi ove pjesme bile boja, koja boja bi to bila?“. Odgovori su vidljivi u tablici broj 3, te su vrlo iznenađujući, uzevši u obzir boje koje su prethodno korištene za slikanje na plahti.

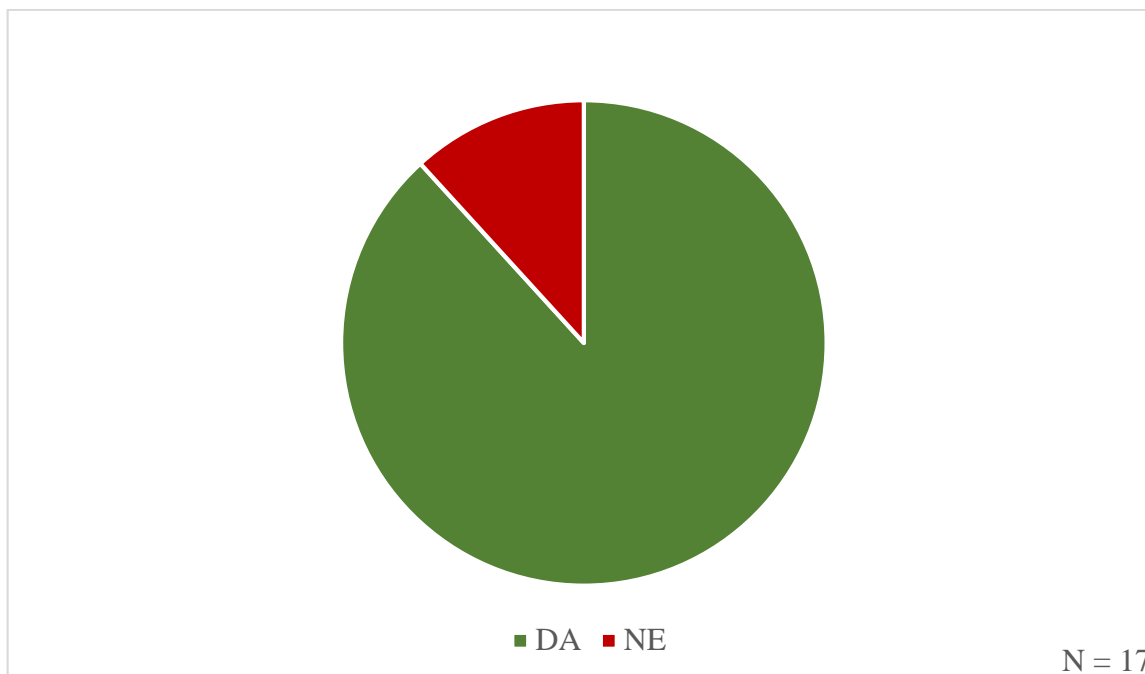


Tablica 3.

Odgovori na pitanje „Kada bi ove pjesme bile boja, koja boja bi to bila?“

Dvanaestero djece je za boju srednjovjekovnih pjesama izabralo plavu boju, troje djece je smatralo da ih opisuje bijela boja, a dvoje djece se odlučilo za crnu boju. Ovaj rezultat je vrlo zanimljiv po tome što su za slikanje djeca više koristila tople boje, no ako se prisjetimo, u ovom radu je navedeno da se u Srednjem vijeku i plava boja smatrala toplom bojom. Kada ih se upitalo zašto plava boja, najviše su kao razlog davali to što „vole plavu boju“ ili zato što „podsjeća na dečke“. U svakom slučaju, poveznice na plavu boju su bile zanimljive i neočekivane. Djeca nisu imala objašnjenje za crnu i bijelu boju već im je „tako došlo“, ali je i tu zanimljivo što smo već ustanovili da ni crna ni bijela nisu boje same po sebi čime se daje dojam da one za djecu imaju drugačije značenje.

Posljednje pitanje je bilo zatvorenog tipa te je služilo kao pokazatelj upućenosti u srednjovjekovnu glazbu. Pitanje je glasilo „Jesi li ikad čuo/la ovakvu glazbu?“ Odgovori prikazani u tablici broj 4 prikazali su da je većina djece, njih čak petnaestero, imalo priliku čuti srednjovjekovnu glazbu prije ovog istraživanja. Odgojiteljica skupine je podsjetila djecu da su već slušala irsku glazbu tog vremena na što su djeca potvrdno klimala glavom, no dvoje djece je i dalje inzistiralo na tome da do sad nisu čuli ovakvu vrstu glazbe.



Tablica 4.

Odgovori na pitanje „Jesi li ikad čuo/la ovakvu glazbu?“

Posljednja aktivnost koja se provela vezano uz Srednji vijek bila je čitanje priče „Mač u kamenu“. Kada su se djeca smjestila u krevete za popodnevni odmor i spavanje, počelo je čitanje priče o mladiću Arthuru koji će nakon avanturi s čarobnjakom Merlinom pronaći mač u kamenu te ga izvući i tako postati kraljem. Priče koje se djeci inače čitaju su Petar Pan, Snjeguljica i slične bajke koje su prisutne na svakom koraku u dječjim knjigama. Prilikom čitanja Mača u kamenu, djeca su pažljivo slušala te su upijala svaku riječ koju su čuli. Vodilo se računa o izražajnom čitanju te posebnom naglašavanju interpunkcijskih znakova, kao i stvaranju napetosti. Kad je priča završila i izrečen je „Kraj.“, djeca su zapljeskala te su neka od njih ustala iz kreveta. Ova reakcija je bila potpuno neočekivana i iznenađujuća te se nikada nije dogodila, iako samo toj skupini mnogo puta prije čitala priču, uvijek vodeći računa o naglašavanju i izražajnom čitanju. Neka djeca su izrazila želju da se priča pročita još jednom, no bilo je vrijeme za odmor, a kompromis je napravljen tako što sam u skupini ostavila kopiju priče. Reakcijom koju su djeca imala na priču, može se zaključiti da im je zasigurno bila vrlo zanimljiva, osvježavajuća, napeta i zabavna. Time se vidjela vrijednost priči koje prate kralja Arthura te pokazuju da priče o njemu tijekom dugog niza godina nisu izgubile svoj šarm i svoju sposobnost da uvuku slušatelja u drugi svijet.

5. Zaključak

Djeca su pokazala izuzetno zanimanje za srednjovjekovnu glazbu i Srednji vijek općenito. Od samog početka aktivnost, bila su angažirana te su nastojala što više sudjelovati što se i poticalo tijekom cijelog istraživanja. Djeci se svidio ritam pjesama, ali u nekim pjesama su im smetali visoki tonovi određenih instrumenata. U likovnom smislu, djeca su se izrazila pokretima kistova te su izrazila svoju zadovoljstvo zajedničkim radom te su poželjela ponavljati aktivnosti. Djeci se ponudilo nešto novo, odnosno nešto s čime se nisu imali prilike susresti u ovolikoj mjeri te je zato istraživanje i bilo uspješno. Djeci je Srednji vijek prikazan na zanimljiv i poučan način te su kroz priče mogli mnogo čuti. Srednjovjekovna glazba je tako otvorila vrata novim mogućim temama koje se mogu pronaći u odgojno-obrazovnim ustanovama. Najvažnije od svega je da su se djeca zabavila te da im ove aktivnosti nisu bile zadane, već su se djeca sama priključila te su tako dala svoj doprinos grupnom radu. Prema viđenom, tema Srednjeg vijeka bi se na ovaj način mogla predstaviti i srednjim skupinama odgojno-obrazovnih ustanova koje su starosti između četvrte i pete godine života. Istraživanje je također pokazalo da je potrebno djeci davati više slobode u likovnom stvaralaštvu kako bi iskoristila svoj puni potencijal. Često su u skupinama nametnute teme koje djeca moraju slikati, crtati ili izrađivati samo zato da bi se ispunili hodnici vrtića. Veći osjećaj ponosa bi djetetu donijelo saznanje da je tema koju je samo izabralo, završilo na plakatu u hodniku te da ga može pokazati bliskim osobama. Premalo se uzimaju u obzir dječje potrebe i njihova želja za isprobavanjem novih stvari i traženjem novih rješenja za situacije u kojima su se našli. S djecom je potrebno raditi i na motorici, pošto je prilikom aktivnosti srednjovjekovnog plesa bilo vidljivo da djeci fali koordinacije i ravnoteže. Zbog toga je u vrtiću potrebno uvesti više plesa jer je on, popraćen glazbom, prije svega zabavna rekreacija kojom će djeca razvijati svoje samopouzdanje, a ujedno će se razvijati i ugodna atmosfera unutar skupine. (Novak, 2021) Utjecaj srednjovjekovne narodne glazbe na dječje stvaralaštvo, kako likovno, tako i kazališno i plesno, bio je izravan i značajan te bi se skladbe Srednjeg vijeka mogle pronaći na policama iznad *audio playera* tik uz klasičnu glazbu koja je toliko zastupljena.

6. Literatura

Akandere, M., Demir, B. (2011). *The Effect of Dance over Depression*. Coll. Antropol, 35 3: 651–656, preuzeto 01.06.2021.: <https://hrcak.srce.hr/file/107423>

Belamarić, D. (1986). *Dijete i oblik*. Školska knjiga.

Bežen, A. (2013). Metodike u suvremenom odgojno-obrazovnom i znanstvenom sustavu. *Metodike u suvremenom odgojno-obrazovnom sustavu*, str. 26-76. Akademija odgojno-obrazovnih znanosti.

Bognar, L., Matijević, M. (2002). *Didaktika*. Školska knjiga.

Brajković, S., Čudina-Obradović, M. (2009). *Integrirano poučavanje*. Pučko otvoreno učilište Korak po korak.

Brenko, A. (2009). Simbolika boja. *Moć boja, kako su boje osvojile svijet*. Etnografski muzej u Zagrebu.

Despot, Z. (2008). Kralj Artur i njegovi vitezovi. U *Oxford enciklopedija za mlade*. BEGEN d.o.o.

Despot, Z. (2008). Mračni srednji vijek. U *Oxford enciklopedija za mlade*. BEGEN d.o.o.

Despot, Z. (2008). Srednji vijek. U *Oxford enciklopedija za mlade*. BEGEN d.o.o.

Filipović, V., Sentkiralji, G., Šumanović, M. (2005), Plesne strukture djece mlađe školske dobi. *Život i škola*, str. 40-45. preuzeto 01.06.2021.: <https://hrcak.srce.hr/clanak/39521>

Geck, M. (2008). O redovnicima i putujućim pjevačima: Glazba europskog srednjeg vijeka. *Kratka povijest glazbe*. Mozaik knjiga.

Jackson, N. (2009). *Mala knjiga glazbe za učionicu: primjena glazbe za poboljšanje pamćenja, motivacije, učenja i kreativnosti*. Ostvarenje.

Kaurinović, J. (2021). *Ples i pokret u nastavi glazbe*. (urn:nbn:hr:116:568749)[Diplomski rad, Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu] Repozitorij Muzičke akademije Sveučilište u Zagrebu. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:116:568749>

Novak, M. (2021). Važnost plesa u male djece u školi. *Varaždinski učitelj – digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*. Vol. 4, br. 5, str. 195-201, preuzeto 01.06.2021.: <https://hrcak.srce.hr/246666>

Pušić, I. (2021). *Glazbena umjetnost, 1. r. SŠ – Bilo jednom... (stari vijek, srednji vijek)*[videozapis i-nastave]. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. https://www.youtube.com/watch?v=Sy00jLpKo_I

Sakoman, M. (redatelj). (2015). *Notica EPI Srednji vijek* [emisija]. HTV. <https://skolski.hrt.hr/emisije/894/srednji-vijek>

Sušić, G. (2013). *Poli-Art. Glazbena vizualizacija – Likovna slušaonica (I. svezak)*. Synopsis d.o.o.

Tigeli, K. (2020). *Glazbeni elementi i elementi igre u svrhu motivacije učenika u nastavi*. (urn:nbn:hr:147:498680)[Diplomski rad, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu] Repozitorij Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:498680>

7. Prilozi i dodaci

Poveznice na glazbu koja se koristila:

„*Sera Was Never*“ – instrumentalna verzija iz video-igre Dragon Age: Inquisition:
<https://www.youtube.com/watch?v=CuCIC4ox6mo>

Eve Goodman – „*Dacw 'Nghariad*“, velška narodna pjesma:
<https://www.youtube.com/watch?v=Nrkgdj0bVAo>

„*The Bear and The Maiden Fair*“ – instrumentalna verzija iz serije Igra prijestolja:
<https://www.youtube.com/watch?v=zKP8Xcx76l4>

„*Fall Of The Magister*“ – instrumentalna verzija iz video-igre Dragon Age: Inquisition:
<https://www.youtube.com/watch?v=cFscRyB2RJQ&t=89s>

„*Evening In The Tavern*“ – instrumentalna verzija iz video-igre The Witcher:
<https://www.youtube.com/watch?v=Kzadb5wFLH8>

Brandon Fiechter - „*Wild Boars Inn*“:
<https://www.youtube.com/watch?v=CkaorG67cqg>

„*Schiarazula Marazula*“ narodna pjesma uz ples:
<https://www.youtube.com/watch?v=pVL3Z8OBybk>

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)